

Järnvägar genom Uppland

Den viktigaste genom Uppland var Norra Stambanan. Denna statsbana började byggas i Stockholm 1863 och blev klar till Uppsala 1866. Den byggdes vidare förbi Krylbo och Storvik och vidare genom Norrland, där man passerade Ockelbo där kyrkan och dess arkiv drabbades av den röde hanen 1906. Kyrkan var återuppförd 1908 men arkivet är fortfarande under rekonstruktion. En annan känd plats som passerades var Järvsö som åtminstone sockenborna anser vara Sveriges största landsortskyrka.

Att bygga nya järnvägar manuellt krävde mycket arbetskraft. Det gällde planering och kontakt med markägare, anställa, flytta och säga upp arbetskraft. Sätta upp och flytta baracker ifall inte rallarna kunde bo hemma. Ordna med utspisningsbarack och kökspersonal. Se till så att slipers och räls fanns på plats. Till brobyggen behövdes stenhuggare, byggnadsställningar och kanske järnbalkar. Och när man är klar med en bit järnväg skall alla provisorier flyttas till nästa etapp. Baracker skall baxas upp på vagnar och ångloket ha påfyllning av stenkolk och vatten. Och alla lager smörjas.

Det blir som att flytta en cirkus. Ett litet samhälle som följer med bygget. Och i bästa fall fanns där en präst till hands med en kyrkobokskladd. Ett flertal rallare slutar sin levnadstid genom en olyckshändelse på arbetsplatsen. I den aktuella dopboken kan man kanske hitta den man söker bland "oäktingarna". En och annan kanske vill göra rätt för sig och återfinns i vigselboken. Vid den här tiden var det även vanligt att byta sitt patronymikon till ett passande efternamn. Det var bara att säga till prästen så skrev han in i församlingsboken. Och när banan var klar skulle banvaktstugor, tjänstebostäder och stationshus fyllas med de anställda som behövdes.

Närmaste järnväg vad gäller Björklinge finns i församlingarna Vendel, Tensta och Lena. Och Uppsala-Gävle järnväg öppnades 1874. Jag tänker se om jag kan hitta några järnvägare. Sök gärna på CD-n 1880, 1890 eller 1900 på församling och början på yrkesnamnen. Geografisk plats är lite vanskligt. Även stationsinspektorer kan finnas på små stationer före 1900 i Uppland. Vanliga titlar är annars stationskarl eller ban- resp. grindvakt. De man hittar skall man sedan leta upp i husförhålls resp. församlingsboken. Kanske med hjälp av dopboken.

Vad hittade jag då vid en snabb sökning. I Lena församling finns vid Wattholma station 1890 **Stationsinspektör** Nordberger med hustru, son och piga. Här finns också **stationskarlen** Anders Peter Olsson som är född 1845 i Färgelanda ända borta i Dalsland. Där var spårvidden smalspår. Samma avstånd mellan rälsarna som på Roslagsbanan i Uppland. De har 6 barn utan piga.

Här finns också 2 banvaktare, August Larsson Ljungström från Håkantorp i Västergötland och Jan Erik Strandberg från Västland i Uppland med sina familjer. Vid Wattholma station bor också konduktören Oskar Vilhelm Wallin. Född i Lena, gift men ensamstående.

Skyttorp station anlades vid slutet av 1890-talet. 1900 var Per Axel Lorentz Johansson chef med titeln stationsinspektör. Han var änklings och ensam i familjen, född i Stockholms stad i Uppland. I hushållet ingick en hushållerska född i Skåne och en yngling från Tierp, som titulerades kontorsbiträde.

Här fanns också stationskarlen Johan Emil Svensson född i Trässberg i Skaraborgs län med sin familj. Samt banvakterna Per Erik Jansson i Bockbo i Tensta vid Järlebo hållplats och Johan Fredrik Lindell i Spångbo vid Salstavägens hållplats med familjer. 1980 fanns också en banvakt vid Lenabergs hållplats.

Vid Örbyhus som var en järnvägsknut som ligger i både Tegelsmora och Vendels församlingar fanns stationsföreståndare, stationsinspektör och stationsskrivare samt en handfull stationskarlar varav ett par var stationerade vid Tobo där det fanns ett mindre järnbruk m fl. industrier. Därtill fanns även ett antal banvakter varav en var hustru till en jämngammal pensionerad banvakt. Man kan förmoda att bland banvaktens sysslor ingick att passa så att väggrindarna var stängda när tågen kom. Vid hållplatserna skulle de kanske vara konduktören behjälplig med stängning av vagnsdörrarna. De äldsta vagnarna var ju inte alltid försedda med en genomgående gång med dörrar i vagnarnas ändar.

Med hjälp av cd-skivorna och kyrkoböckerna kan man utläsa en hel del om de olika stationernas bemanning.

Torbjörn Norman